Tiahnyhore, Dmytro
Karmeliuk : drama
na 4 dii.

PG
3948
T47K3
1920a

4

ДМИТРО ТЯГНИГОРЕ

KARMELIUK

КАРМЕЛЮК

Драма на 4 дії.

Дієть ся на Великій Україні
за часів кріпацтва

Ціна 25 цнт.

НАКЛАДОМ УКРАЇНСЬКОЇ КНИГАРНІ
ім. Тараса Шевченка.
168 East 4th Street, New York, N. Y.
Printed in U. S. A.

ДМИТРО ТЯГНИГОРЕ

КАРМЕЛЮК

Драма на 4 дії. Діеся на Великій Україні за часів кріпацтва.

HUKRDUP

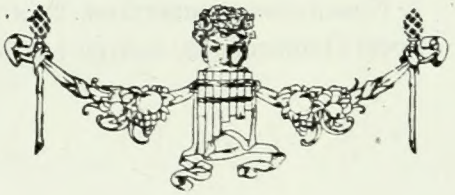

Накладоом книгарні ім. Т. Шевченка
в Ню Йорку.

Попр. наруш.

ПЕРЕДМОВА.

Кармелюк не є легендарний герой і не є звиклий розбійник - душогуб. Кармелюк походив з селян с. Головчинець Літинського повіту на Поділю (Велика Україна) за часів кріпацтва, коли житє селянства, його праця, та воля залежали від польської шляхти, котра поводилась з своїми кріпаками суворо як з рабами; безчестили невинних дів, міняли людей на псів, та карали за що будь. Отож в той прикрий час недолі українського селянства повстав Кармелюк. Скривджений своїм дідичем, задумався молодий Кармель, чутке його серце запалало вогнем пімсти за себе і за весь нарід, скоро найшов він прихильників свого заміру і почав боротьбу з насильством, та пригнобленем. Запалали фільварки, палаци, посиніли панські плечі від кармелюкових нагаїв. Заметушилась шляхта, робила облави, ставила сторожу, але в той час Кармелюк появлявся в другім місци і далі громив шляхту. Відбираючи від панів гроші, наділював ними бідних кріпаків, а для того популярність його росла з дня на день. Народ в особі його ви дів свого оборонця і местника. Величезні ліси давали Кармелюкові захист, а о всіх ворожих проти него заходах, кріпаки зараз доносили сво му батькові. Громив Кармелюк повіти Літинський, Винницький, частини Брацлавського, Проскурівського, та Лятичівського. Кармелюк був міцної будови, середнього росту, чорнявий, з лиця, гарний, погляд бистрий. Знав добре поль

ську мову, був письменний і навіть складав про себе вірші.

Кажуть люди—
Щей говорять,
Що я розбиваю.
Яж нікого не вбиваю
Бо сам душу маю.

Ота краса і розум згубили славетного борця. Закохалася в него убога дівчина Явдоня, слідом за ним ходила, житє його берегла. Закохалась і пані-жінка Винницького дідича- Станислава і прихилився до єї коханя молодий Кармель, щиро кохала його ляшка, житя йому нераз вратувала, та хотіла утечи з ним за границю, бо боялась за житє його, але тут став безстрашний Кармель між двох огнів. Довідалась Явдоня що єї ясний сокіл закохався в ляшці, закипіло серце єї пімстою, вона запрошує до себе Кармелюка і коли він відповів на питанє Явдоні що дійсно любить пані Станиславу, з криком кинула об землю миску і в той час роздався стріл через вікно і Кармелюк пав трупом, то стрілив шляхтич Кондрацький, якому Явдоня видала Кармелюка. Поплатився житєм і Кондрацький, Явдоня пробиває його ножем, сама від потрясення, божеволіє і забиває себе. Так марно закінчилось житя великого борця за волю народа. Память за Кармелюка живе і до сего часу по всій Україні.

Драма »Кармелюк« в коротких нарисах являє діяльність його, та трагічний кінець житя.

Дмитро Тягнигоре.

ДІЯ ПЕРША.

(Березова коршма коло Вільхової, на Бердичівськім шляху, в лісі).

1, селянин. Чи чулисьте куми що наш Кармель вистроїв цими днями?

2 сел. Ні не чув. Розкажіть-но, цікаво послухати.

3 сел. О вже то він майстер на ріжні штуки; характерник що й говорити.

1сел. Здибав на шляху дівку, питає куди вона йде, вона й каже, що до міста, купити дещо на вісіля, що вона донька бідної вдови. Вислухав її Кармель, витяг гаманець і дав сто карбов.

Гершко. Ай вей змір! Цілих сто карбованців

2 сел. Жалує бідноту.

1. сел. Це твоє віно каже. Подякувала дівчина і пішла. Довідався пан, сказав одібрати гроші, а молодим відлічити по 25 канчуків. Кармелюкови зараз донесли, ото він посилає панови лист, рихтуйся пане до стрічі, бо скоро буду у тебе в гостях. Заметушився пан, бо стріча з Кармелюком не обіцювала йому нічого доброго. Окружив себе сторожею і чекає. Проходить неділя, друга, вже й трохи заспокоївся пан, коли це одного дня під вечер заходить до двору двох купців сіно у пана купувати, довго не торгувались, скільки жадав заплатили, просять пана аби позволив переночувати, бо бояться у ночі вертати до дому, аби Кармелюк грошей не відібрав Дуже добре, каже пан. Нагодували купців тих, лягли вони спати, а як всі по снули, тихцем повставали, службу як баранів повязали, а Карме-

люк, бо се був він, прямо до пана в сипяльню; вставай каже пане, я Кармелюк, прийшов до тебе в гості. Забрав усі гроші, всипав панови сто нагаїв і говорить; ото памятай, як я кому що дарую, то не відбирай і зник без сліду, а дівку знов обдарував грішми.

2. сел. Ото молодець!

3 сел. Дай йому Боже здоровля за то, що стоїть за нашого брата -голоту.

Гершко. Пани від него таки добрий страх мають.

1 сел. Гляди но Гершку аби Кармелюк і твої гроші не захотів порахувати.

Гершко. Ой! вей! змір! У мене бідного корчмара?... Він любить рахувати у тих, що богато їх мають, тай не знають їм рахунку, він у них бере, а бідним дає.

2. сел. Правда твоя Гершку. Кармелюк се ворог усіх дуків-богачів і гнобителів наших і приятель, та оборонець поневоленої бідноти.

3.сел. Ох що правда, то правда. Пішли йому Боже здоровля, та захисти від ворогів.

1. сел. Мало є таких людей як Кармелюк.

(Входить Гардульський)

Гардульський. Хто тут смів вихвалювати того мордерцу-розбишаку Кармелюка, той зараз попробує мого канчука, бидло погане. (Селяне збились у кут. Гершко трясется).

1. сел. Ясно вельможний пане жонцо ми...

Гардульський. Мовчи! ти ще будеш писок твій поганий до мене роздзявляти. А ти (до Гершка) пся віро пейсата, потакуєш отій погані.

Гершко. Я- с- ний пане, щоб мені, щоб мені.

Гардульський. Щоб тобі я зараз всипав сотку канчуків,

Гершко. Ой! вей! змір! Змилуйтесь, що я винен.

(Входить Кармелюк).

Кармелюк. Що ти тут так розходився ясний пане? стрівай, канчук сплетений однаково як для хлопської, так і для панської спини.

Гардульський. А ти що за оден, певно з кармелюцької ватаги, преч звідсіль бо запорю. Ох коби я попав в свої руки отого Кармелюка, ябим з него всі жили вимотав.

Кармелюк. Коли ти пане такий завзятий, то лучилась тобі добра нагода до розправи. Я Кармелюк.

Гардульський. (відступив, селяне заворушились а жид присів).

Кар-ме- люк. На рани Божі... Я так тільки лякав

Кармелюк. Ну чомже не кидаєшся на мене, не вимотуєш жили, не частуєш твоїм улюбленим канчуком-тим тлумаченєм прав шляхецтва. Чогож мовчиш?

Гардульський. Отамане вибач. Не убивай. Я більш не буду.

Кармелюк. Не будеш. Трясешся мов цуцик в дощ. Ти хоробрий до того безгласного, безправного бидла, та до боязливого жидка. Їх ти катуєш у своїй стайні і ще заставляєш цілувати твою руку- руку ката. Ви жероїди прокляті, кровю і потом хлопським збиваєте маєтки, але настане час розплати і горе тогді вам буде, не захистять вас ваші нагаї.

Гардульський. Змилуйтеся.

Кармелюк. А ти милуєшся над другими, мерзка тварюко, кобись тільки вихопився з моїх рук то зараз помстивсяби на спинах тих нещасних білих рабів. (в двері) Хлопці! (входить два козаки) візьміть сего пана, виведіть, та відлічіть його вельможности копу горячих нагаїв, щоб довго памятав про стрічу з Кармелюком.

(Беруть. Гардульський упираєся).

Гардульський. Преч. Я шляхтич.

1. козак. Ну ну пане не брикай, ми шляхетства не зачепимо.

2. коз. Не трать сили. (виводять. Чути крик Гардульського; розбишаки, мордерци!).

Кармелюк. Отак їх треба учити. Щож ти жиде заснув, за паном зажурився? Давай горілки, частуй гостей. Тільки такої горілки щоб сама промовяла.

Гершко. Для пана отамана дам самої найлучшої. Такий важний гість рідко трафляєся.

Кармелюк. (сідає а за ним і селяне) Гляди мені, бо у мене справа коротка: сто нагаїв і рощот Ти бісів сину також накладаєш з панами; дурному хлопови даш якоїсь чемериці, тай підслухуєш його дурну бесіду і летиш до пана, а той ім нагайову закуску дає.

Гершко. Ой! вей! змір! Ясно вельможний пане отамане якто можна щоби я панам хлопів видавав. Мені отсей пан що йому зараз дають апач вже три рази давав таки закуски.

Кармелюк. Отож гляди, бо ще як я почастую то тебе і лихо візьме.

Гершко. Най Бог боронить. Пан отаман жартують, а бідному жидкови аж пяти стигнуть.

(Ставить горілку і закуски)

Кармелюк. (до селян) За ваше здоровля, а за панську шкіру. (пє)

Селяне. Дай Боже здоровля тобі батьку наш

Кармелюк. Добра горілка. (наливає)

Гершко. (Гладить бороду) Чуєш Гершуню сам пан отаман хвалить твою горілку.

Кармелюк. (дає селянам) Пийте, їжте брати та на мене надію майте.

1. сел. За твоє здоровля отамане батьку живи нам на многі літа.

Кармелюк. Дякую вам брати. Знайте самі і другим скажіть що я не є розбійник-душогуб як говорять пани. Я нікого не вбиваю, бо сам душу

маю. Я є местник за те пригнобленя, за тії кривди, котрі день в день польська шляхта чинить поневоленим Українцям, за те знущанє, обезчещенє женщин, та глум над святою вірою. Коли здолаю, то підійму проти них всю Україну, буде велика пожежа в якій згорять до тла наші гнобителі. Коли кину гасло, то підіймайтесь всі, як давно колись за Хмельницького, і кидайтесь у велику боротьбу за волю... Ох мрії мої, мрії рожеві! Чи згаснете чи засяєте передомною. Зчезла татарська та турецька неволя, а шляхецька ще істніє. Скинуть єї! Скинуть! і розтоптати, спалити як той Сагайдачний спалив і зруйнував турецькі Синоп і Кафу, де томились наші бідні невольники. (Задумався).

Входять козаки.

1. коз. Отамане! приказ виповнили, копу відлічили і чвертку від себе додали, поліз ясновельможний рачки у корчі.

Кармелюк. Гаразд! Жиде! дай їм по добрій чарці горівки.

2. козак. За твоє здоровля пане отамане.

Кармелюк. Пийте хлопці, та розуму не пропивайте. Гайда начати, аби ворог нас несподівано не заскочив.

(Козаки виходять)

Якже брати вам живется?

1. сел. Не живем батьку, а гниєм. Пан збогачуєся а ми убожіємо, а коли хто надумає упімнутись за себе, то розкладують на стайні, всиплять копу або і дві нагаїв, вилежиться тай мовчить. Що хотять то з нами роблять. Скотині і тій ліпше живется, бо її годують, доглядають і не катують так як нас.

2. сел. Три місяці тому назад сусід мій Степан Музика проходив біля панського двора, вилетів з відтам пес і почав його рвати. Оборонюючись Музика підійняв камінь, тай кинув в пса

і поцілив, на біду собі, в ногу. Заскавулів пес і пошкандибав на зад.Вздрів це пан, та так сердешно збив, що він на третий день в вічність відійшов, лишивши жінку, та троє малих дітей.

Кармелюк. Прокляті! Прийде на вас лиха година.

Входить 1 козак)

1. Козак. Отамане прийшла якась дівчина має важне діло до тебе. Скажеш впустити.

Кармелюк. Най ввійде.

(Входить Явдоня)

Явдоня. Будь здоров наш пане отамане.

Кармелюк. Звідкіль ти і як звешся?

Явдоня. З села Медведки, звусь Явдоня Чечель.

Кармел. В якій ти справі прийшла до мене?

Явдоня. Прийшла остерегти тебе отамане. Вороги твої шукають за тобою і не забаром будуть тут. Я довідалась про се і побігла лісом дати тобі знати. Житя твоє дороге для нас і повиннісьмо його захищати.

Кармелюк. (встав і поклав руку на плече Явдоні). Дякую тобі Явдоню щось своїх білих ніг не жаловала, та біглась лісами. Я ваш і для вас жию. За твою услугу я тебе надгороджу. Ми ще стрінемось.

Явдоня. (палко) Отамане! моя надгорода це твоє житя. Будеш жити на пострах нашим ворогам- то буде моя утіха, моя нагорода.

Кармел. Виджу Явдоню що в тобі кипить кров козачки. Коли сонечко мені засяє, то я твої босі ніжки в сапянці одіну і аксамітову корсетку на плечі на кину. На жиде за горівку (дає два дукати) та гляди мені, коли слово писнеш панам про то що видів та чув , абись не каявся.

Гершко. (цілує полу жупана) Ясно вельможний пане най мені відсохне мій язик, най він відпаде коли я що скажу.

Кармел. Ну гляди, шануй свою шкіру, бо одну її маєш. Я тут у тебе ще буду. Бувайте здорові брати, терпіть до пори, до часу, та памятайте коли закличу усіх до боротьби за волю, то підіймайтесь як оден, або волю добудем, або в дома небудем.. До побаченя Явдоню-красна дочко України. (іде)

Явдоня. (зворушена) Отамане орле мій стрівай ще на хвилиночку.

Кармелюк. Не час сестро зараз до розмови. Піду панам стрічу готовити. Завтра буду о сю пору біля Катриного дуба, там мене можеш побачити. Пращай. (пішов). Явдоня глядить за ним у вікно) .

Гершко. Вельможний пан той Кармелюк, дав бідному Гершкови два дукати, а! аж горять. Тільки отой паскудний Гардульський, аби не списав мені спину.

1. сел. Ходім куме і ми до дому, бо пани Кармеля не піймають, а нас, як тут застануть, то накладуть що й до дому не долізем.

2. сел. О що правда то правда. Але молодець Кармель виправив панови спину, як швець шкіру.

3 сел. Ходім швиденько лісом до дому, бо можемо попасти у таку халепу що най Господь милує і боронить.

Гершко. Певно ідіть і то скоро. А наскочать пани. Я нічого не знаю. Я з вас жию. Я за вами іду, а як пашмагають трохи отим паскудним канчуком, ну то щож робити.

1. сел. Гляди Гершду не видай нас. Бувай здоров.

Гершко. Не бійтесь. Гершко теж ваш оборонець. (селяни пішли).

Явдоня. Пішов як сокіл. Чарівник він, як глянув на мене, серце забилось, вогнем запалахкотіло. Сказав, що стрінется зі мною. О любий,

дорогий, житє своє за тебе віддам, свої груди під кулі підставлю, тебе захищу. Бігти, бігти до дому доки ще не пізно, доки не поспіли вороги. (вибігає)

Гершко. Ой! вей! змір! чого той Кармелюк наробив: Гардульського погладив, дівці голову закрутив і мені два дукати дав. (чути голоси) Ну тримайся Гершуню.

(вбігає два шляхтичі)

1 .шляхтич. Де той розбишака Кармелюк?

Гершко. Не знаю ясний пане.

2. шляхтич. Не знаєш пся віро (замах. нагайом) куди він пішов. Говори, а то спишу зараз плечі.

Гершко. Якийсь був пішов в лісі, отудао допіру, допіру.

2. шляхтич. Куди?

Гершко. О тудао, в лісі пішов.

1 шляхтич. Ходім скорше. (виходять)

Гершко. Ідіть, ідіть до сто чортів. Ой! вей! змір! серце мало не пукне. Всякий береся писати, що нема у них паперу, чисті мишігіни всеб на спині писали. Ой! вей! змір!

....(Заслона)

ДІЯ ДРУГА.

Дім Винницького дідича Яна Попінського. На сцені Попінський і шляхта.

Попінський. Панове, я скликав вас на нараду. Ганьба для нас всіх, щоби ми не могли справитися і захистити себе від розбійника Кармелюка. Таким чином кождий хлоп узброїться і піде нас мордувати. Ми повинні показати нашу силу і нагнати такого страху хлопам, щоби такі Кармелюки більше не появлялись. Наприклад як вам се подобається: На днях жонца пана Рахаль

ського почцівий Гардульсьский заїхав для контролі в Березову коршму, там застав його Кармелюк і сродзе укарав, так що той нещасний тепер лежить хорий і повернутися сам не може. Се вже мої панове переходить всякі границі. Кармелюк вештаєся межи хлопством і підбунтовує його проти нас. За наші власні гроші робить собі популярність, наділюючи ними хлопів. Наслідком його діяльности, а нашої байдужности, може бути нова Гайдамачина і пролив шляхетської крови. Ми повинні ужити усіх заходів, аби до щента зліквідувати оту кармелючизну. Хочу знати що ви на се скажите?

1. шляхтич. Ми до послуг ваших пане старос то. Треба уплянувати наші діланя і негайно при ступити до активности.

2 шляхтич. Цілком з тим згоджуюсь.

3. шляхтич. При енергічнім співділаню шляхецтва Кармелюк і вся його банда в протягу кількох днів можуть бути зліквідовані.

(Входить пані Станислава Попінська)

Станислава. Витаю панів.

1. шляхтич. Мій шацунок вельможній пані (цілує руку)

2 і 3 шляхтич. Цілуємо ручки. (цілують)

Станислава. Щож доброго панове нарадили? Скільки разів вже збирались на наради, але хосен з того малий. Кармелюк кпить собі з того. Він без нарад робить своє діло.

1 шляхтич. Прийде час вельможна пані і попадеться в наші руки.

Попінський. Не так легко моя дорога Стасуню піймати його. Всьо хлопство стоїть за Кармелюком і сповіщає його о всіх наших заходах. Ось і зараз я певний що Кармелюк вже знає о нашій нараді.

Станислава. Це робить йому честь що він зумів так добре зорганізувати свої сили.

(Входить Гайдук)

Гайдук. Прошу вельможного пана, приїхав з Літинського повіту шляхтич п. Домбровський.

Попінський. Проси, проси! (гайдук вийшов) нарешті заворушились наші.

1 шляхтич. Я є певний, що сили наші збільшаться і ми скоро покінчимо з тим розбишакою (Входить Домбровський- перебраний Кармел.)

Домбров. Витаю ясно вельможне паньство від рамени Літинського старости пана Кушеля.

Всі. віват! Най жиє пан Кушель.

Домбров. Цілую ручки вельможної пані. (цілує).

Станислава. Прошу сідати. Дуже рада бачити пана в нашім домі. (Домбров. сідає)

Попінський. Прошу приняти участь в нашій нараді в справі зліквідованя кармелюцької банди.

Домбров. Власне в цій справі приїхав по дорученю пана Кушеля.

Попінський. Дуже рад. Просимо вас висловитися на сю тему.

Домбров. Ситуация панове є поважна. Сила Кармелюка, та популярність ростуть з дня на день. Не дальше як вчера білим дньом вертав з Літина до дому зацний шамбелян пан Маковецький з своєю малжонкою і подорозі обскочив його Кармелюк з своєю бандою, забрав всі гроші і вилічив 50 нагаїв.

Попінський. На рани Божі. Яке зухвальство.

Станислава. А як обійшовся з панею Маковецькою.

Домбров. Поцілував в руку і вибачився, за те, що в єї присутности мусить звести рахунки з єї мужом.

1 шляхтич. Годі терпіти. Той галган таким чином буде з кождим з нас зводити такі порахунки

Станислава. Дивний чоловік отой Кармелюк

при такій завзятості в його серці ясна і лицарська чемність до женщин.

3 шляхтич. Але моя пані се не є чемність, але зухвальство, та глум.

Домбров. Панове, Літинський, та Винницький повіти являються місцем діяльности Кармелюка, а для того на шляхецтві тих обох повітів лежить обовязок знищити те зло. Мушу ствердити що діяльність Кармелюка є вельми шкідлива. Він не є звиклий розбійник, всьо хлопство видить в нім свого народного героя, оборонця і местника і горнеся до него. Під його проводом може повстати уся Україна, а того народнього руху ми вже не встримаємо. Отож для боротьби шляхецтва Літинського повіту організує відділ кінноти в силі сто їздців. Хотівбим знати яку силу ви панове можете виставити?

Попінський. Як гадаєте панове?

1 шляхтич. Ми рівнож можемо зорганізувати такий відділ.

2 шляхтич. А навіть і більший.

3 шляхтич. Опріч кінноти ще 50 піших.

Домбровський. Дуже гарно. В протязі якого часу можете зорганізувати свій відділ?

1 шляхтич. В протязі одного тиждня.

Домбровськ. Такої сили вистарчить, аби оточити Кармелюка, та покінчити зним.

Всі. Віват! Най жиє пан Домбровський.

Попінський. Мої панове! ви візьметесь за зорганізоване відділу, а там обміркуєм як маєм ділати.

1 шляхтич. Розуміється.

Попінський. Тепер пора панове повечеряти. Стасуню! розпорядись тут накривати на стіл. А вас панове (до своєї шляхти) прошу зі мною на той час поки дадуть вечеру. Покажу вам мою пасіку. вечер місячний видно як в день, а ти Стасуню постарайся аби наш дорогий гість не ну-

дився. Я вас не прошу (до Домбров.) бо то лише нас старих може цікавити, я коли був в ваших літах то мене цікавили пчілки тільки тії що ходять.

Домбров. Але з великою приємностию проведу сей час в обецності вельможної пані.

Попінсь. Ми зараз. Прошу панове. (виходять)

Станислава. (в двері) Накривати зараз до столу і подавати вечеру. (слуги накривають).

Домбровський. Вельможна пані певно все в страху через того Кармелюка.

Станислава. О ні! Чогось не страшно мені, сказати поправді мені більш жаль його. Пан на нараді сказали що Кармелюк не є звичайний розбійник але народний герой, оборонець і местник. Треба признати правду, що хлопство немає жадних привелеїв та прав, але рано чи пізно нарід пробудеться і те пробуджене його для нас буде страшливе. Кождий народ має своїх оборонців, героїв і местників. Вас певно дивує що я полька так говорю, але правду мушу признати, хиба тії люде не суть такі як і ми, лишень вони темні, дикі а для чого, для того що ми недопускаєм їх до світла, аби використати їх чорну працю. Скажіть мені як ви особисто задивляєтеся на Кармелюка?

Домбровський. Кармелюк хоч і походить з хлопів, але є чоловік надзвичайний, він має зелізну волю, уміє володіти другими, обдарений природним розумом і при співчутю українського народу може вирости в велику величину.

Станислава. Кажуть що Кармелюк гарний, та дівчата і жінки гинуть за ним?

Домбров. Так! Чувем що і до сего має великий хист.

Станислава. Жаль коли марно згине такий чоловік.

Домбровськ. О яке чуле у вельможної пані

серце. Коби лишень знав Кармелюк о сім, то відваживбися пані за це. Говорять, що в відношеню женщин то він поступає як подобає лицарю.

Станислава. Жаль мені його, дуже жаль.

Домбровськ. Радивбим пані тримати свої коштовности в безпечнім місци.

Станислава. Як? хиба ви думаєте що Кармелюк відваживбися напасти на наш дім тут в Винниці?

Домбровсь. Можливо. Від нього прошу пані, всьо можна сподіватись. Але най пані не лякаються.

Станислава. О ні пане я не лякаюсь, навіть хотілабим бачити сего чоловіка.

Домбровський. Може удасться взяти його живим, то пані будуть мати тогді нагоду бачити.

Станислава. Волілабим бачити його на волі.

Домбровсь. Так шановна пані, воля кождому дорога. Не дивуюсь тому, що ви мені сказали бо і сам такої думки.

Станислава. Ворог він пане мого народу, але ворог правий і за те я його уважаю.

(Входить Попінський з шляхтичами)

Попінський. Прошу панове, час вже повечеряти. Чи не знудились тут шановний пане?

Домбровський. Але! хибаж в присутности вельможної пані можна знудитись. Сам Бог післав пану старості так зацну і вельми мудру малжонку.

Попінський. Який пан ласий до компліментів.

Домбровський. То не суть компліменти а дійсна правда.

Станислава. Прошу панове. (сідають)

Попінськ. Люблю провести час в так милім товаристві. За ваше здоровля, за здоровля пана Кушеля. Віват!

Всі. Віват!

Домбровськ. За здоровля вельможної пані за успіх нашої організації. Віват!

Всі. Віват! (їдять і пють)

Попінський. Не маєте хто панове відомости де зараз обертається отой Кармелюк?

Домбровський. Овшем. Чувєм що зараз недалеко звідсіль в Стрижавських лісах.

1 шлях. На рани Божі! Яке зухвальство, так близько Винниці-сендзіби пана старости.

2 шляхтич. В пень вирубати оте прокляте бидло.

3 шляхтич. Сто кінних і сто піших організуємо.

Попінський. До сто чортів з Кармелюком досить вже того, най гуляє доки ще не посадили на пень. Панове за все шляхецтво. Віват!

Всі. віват!

Домбровський. За здоровля пана старости і його вельми шановної малжонки. Віват!

Всі. Віват!

Станислава. Панове так безпечні, а що як Кармелюк збере силу і ударить на нас?

Попінський. Хто ударить? На кого? На мене? отой хлоп, те бидло. Чогобим я хотів аби він попав в мої руки.

1 шляхтич. Най пані будуть спокійні, даю моє шляхетське слово, що раз ми в вашім домі ви можете спати спокійно.

2 шляхтич. Я сам скрутивби його як барана.

Домбровський. О не знаю пане чи удалобися, кажуть що Кармелюк і на пятьох не зважає.

2 шлях. Не на таких як я.

Попінський. Не бійся Стасуню. Ще пару днів і той галган повисне на шибиниці. Панове за здоровля усіх. Віват!

(Попінський співає. Остані підтягують)

Пійми браця,
Аж до дна-
Бо такий звичай-
Наша шляхта ма.

Станислава. (до Домбровського) Чого пан так посумніли?

Домбровський. О ні моя дорога пані. Тут за вечерою налетіли на мене спомини з минулого і так хвилево задумався.

Попінський. Тепер панове і на відпочинок, а завтра до роботи. Прошу вас (до своїх шляхтичів) до мого покою, а пану Домбровському скажи Стасуню постелити на канапі. Добраніч пану.

Домбровський. Добраніч пану старості і вам панове.

1, 2 і 3 шляхт. Цілуємо ручки пані і дякуємо за вечеру. (пішли)

Станислава. (в двері) Постилити зараз на канапі (до Домбровського) В душі пана якась боротьба. Що з паном?

Домбровський. О моя дорога пані (цілиє руку) ви умієте будити людські серця і вгадувати думки. Тяжко мені зараз на серці і ніхто ніхто не зможе помочи.

Станислава. Коли не секрет, то звіртесь мені, може зможу розрадувати вас, та успокоїти.

Домбровський. Розрадити, успокоїти. Ох як би ви знали дорога пані. Прийде час будете всьо знати, а поки що, сердечно дякую за співчутє, котре для мене є найдорозше за все.

Станислава. То най пан спочивають може сон упокоїть вас. Добраніч.

Домбровський. Добраніч (цілує руку) приємних мрій. (пішла)

Домбровський. І на віщо я прийшов сюди, на віщо стрінув її, вона вразила моє серце на віки, те загартоване тверде серце розмякло, від

кількох теплих прихильних слів, від чистого та милого погляду. Чи є где така ляшка аби жалувала мене, аби хотіла видіти і бажала абим був на волі. О ні другої такої нема нігде... Втечи звідсіль аби не знала. Ні най знає, може відсахнеться від мене і розвяже моє серце. Казала що хотілаби бачити мене. Побачиш, побачиш за пару хвилин. (чути храпінє) Поснули вельможні панове. Маєте щастя що Кармелюк зістав зараз ранений в серце і длятого легонько розправиться з вами, а то попамяталибисьте його. (відчинив двері і свиснув. Входять 2 козаки) Сторожа повязана?

1 козак. Повязана пане отамане.

Карм. Зараз повязати старосту і шляхтичів і забрати всі гроші і коштовні річи і всьо то доручити в цілости мені. Чуєте?

2 козак. Чуєм пане отамане, все буде як приказуєш.

Кармелюк . Тепер ходім до панів. (ідуть чути шамотаня і голоси)

Староста. До сто чортів писк зібю.

1 шляхтич. Віват!

2 шляхтич. Преч, бидло. Що є?

(Виходить Станислава)

Станислава. Що таке?

Кармелюк. (іде на зустріч) Не бійтесь вельможна пані, прошу успокоїтись. Маленька не приємна несподіванка.

Станислава. Як! ви? ви?

Кармелюк. Я Кармелюк, той котрого шляхта гонить, я той за чію голову назначена велика нагорода. Я той котрого нарід лічить своїм оборонцем і местником і той котрого ви побідили одним своїм поглядом, та прихильним теплим словом. Хтілисьте бачити мене. Ось я перед вами. Не бійтесь і сміло можете вигнати від себе розбійника-мордерцу Кармелюка і я

піду в свій любий ліс і там буду гоїти рану свого серця, а ваш образ милий на віки лишиться в моїй памяти.

Станислава. Так я хотіла тебе видіти, я мріла о тім і рада що бачу тебе. Лишень прошу тебе коли уважаєш мене і шануєш не пролій крови в моїм домі і не учини нічого злого.

Кармелюк. Будьте спокійні. Кармелюк уміє бути вдячним. Пани називають мене розбійником, але то не правда. Я нікого не вбиваю бо сам душу маю. Я повстав не для розбою а в оборону мого поневоленого народу і боронити мую його до останньої хвилі мого житя. Ваше співчутє се моє щастє, се моя радість.

Станислава. Спіши звідсіль аби тебе не захопили, твоє житє дороге для мене, бо вже давно живш в мойому серці, твоя відвага, твоя любов до свого народа, та лицарська чемність до женщин завоювали моє серце воно твоє. Я полька але не навиджу нашу шляхту за знущаня над людьми, та вічне пяньство.

Кармелюк. (цілує руку) О дорога мила пані, що я значу в порівнаню з вами, вся моя сила, відвага, все то трупом упало від вашого погляду, від вашого слова. Я ваш вірний слуга і горе тому хтоби посмів вас зобідити, моє слово, то не слово шляхтича, що його звязали, а він спить далі. Я ще найду можливість побачити вас. Будьте здорові і щасливі (цілує руку)

Станислава. Будь здоров лицарю мій і я найду можливість не тільки побачити тебе, але навить коли прийдеться то і житє твоє захистити.

Кармелюк. Ох не знав я що стріне мене в сім домі. Пращайте. (пішов)

Станислава. Спіши, спіши звідсіль... Пішов великий герой, борець за правду, а наша шляхта знає лишень пити та знущатись над безоруж-

ними людьми. Ох жаль мені його жаль! А який він гарний, очі горять відвагою, кожне слово його свідчить о великім запасі розуму. Бідне моє серце стрінулось з коханьом якого у нас ще здається ніколи не було.

Гайдук. Прошу вельможної пані Кармелюк казав доручити пані отсю шкатулку, та сказав що він вибачається за учинок його козаків.

Станислава. А пан, та гості , що з ними?

Гайдук. Нічого їх лишень повязали і вони сплять далі. Зараз розвяжем.

Станислава. Можеш іти. (пішов) Лицар, нічого не взяв, всьо вернув і кажуть що він розбійник.. Ні він лицар, оборонець свого народу і местник, а наша шляхта, котру вяжуть а вона спить і не чує губить свій нарід. Боже прости мені за те що я Полька і замужна женщина покохала ворога свого народу, але ворога правого-лицаря. І так сьогодня у мене був в гостях великий несподіваний гість сам Янко Кармелюк.

Заслона

ДІЯ ТРЕТА

Ліс. Козаки лежать і співають.

Ой ішов я вулицею раз, раз!
Не бачив я марусеньки образ.
Ой ішов я вулицею двічи,
Не бачив я Марусеньки в вічи
Ой ішов я поза марусину хату,
Загубив я з постола заплату. і т. д.

1 козак. А як там Омельку не намяли тобі вчера боки?

Омелько. Та як могли намяти, коли я був поруч отамана.

2 козак. Ану розкажи як ви вивернулись.

Омелько. Оттак і вивернулись. Коли донес-

ли отаманови що шляхта окружає ліс, отаман зараз розділив хлопців на пять відділів по 6 чоловік в кождім і велів пробиватися з ліса, а сам зо мною та Грицьком пішов в Одарчину долину, лишень спустились ми туди, аж тут обскочили нас чотири шляхтичі з гайдуками, саме коло річечки, а отаман не довго думаючи як вхопить одного шляхтича, та в річку, за ним другого, а там ще зо дві пари гайдуків, тай гай да по них на другу сторону, ами за ним. Тільки вийшли на край ліса, а там пані в найтачанці сидить, вздріла отамана і махнула до него хустинкою, ми і стали в хащах, за хвилю вибігають ляхи з гайдуками, а пані кричить до них біжіть борзше он, он він побіг у долину,шляхта з гайдуками кинулась туди, а ми живенько в другу сторону тай в ліс.

3 козак. Молодець тая пані, дармо що ляшка

1 козак. О не раз вона нас вирятувала. Любить нашого Кармеля.

2 козак. Та чи є де така жінка щоби його не любила. А всеж товариші круто нам стає, вже й москалі починають снувати за нами, вчера швадрон кінноти обіжжав ліс.

Омелько. Що круто -то круто.

1 козак. Ходім хлопці на чати, незабаром надійде отаман.

Всі. Ходім, ходім! (пішли. Входить Явдоня.)

Явдоня. Нема. Казав що буде тут. Закрутила проклята ляшка голову, а я остогидла, ну звісно пані, та щей старостіна, а я що проста хлопка, та уміє гарно улесливо говорити, ніжно обіймати та цілувати, а Явдоня уміє лишень на чатах стояти, боса по кропиві, та колюках бігати і давати знати де ворог обертаєся, уміє свої груди під кулі підставляти, чуже житє своїм захищати. Ох Янку! Янку! Люблять тебе ляшка і українка. Тепер поборимось, хто з нас

двох тебе возьме. Коли не поборю, то здраджу тобі, трупом падеш, а ляшці не віддам. Коли на герц, то на герц, сам навчивесь мене воювати. Піду далі пошукаю, не знайду назад вернусь (пішла)

(Входить Кармелюк)

Кармелюк. (сідає на пень) На лихо для себе гостював я у старости і на віщо я стрінувся з тою ляшкою, оснувала вона моє серце, мою волю, мій розум. І сам не знаю що діється зо мною, хотівбим забути її так не спромога. Як погляне на мене, як за щебече, та обійме тими біленькими ніжними ручками, тай в мить згасає вся моя лютість, опускають могучі руки, а все моє єство наповнить якесь не відоме солодке та удурманююче почутя і віддаюсь їй як дитина. Ох доле моя, доле що робиш зі мною.

Станислава. (кладе руки на плече) Янку! чого так засумувався?

Кармелюк. (схопився) Ох то ви моя дорога пані (цілує руку)

Станислава. Я Янку. Прийшла відвідати тебе лицарю мій. Ненавидить і боїться тебе всьо шляхецтво, одна я люблю тебе і жалую, бо виджу в тобі чоловіка правдивого, надзвичайного любить котрого є честь для мене (обіймає його) Янку любий з тої пори як стрінулась з тобою, немаю спокійної хвилі, боюсь за житє твоє, бо знаю, що чатують на него всюди. Далам тобі вже докази сего, наражуючи своє житє на небезпеку, упереджувала тебе, абись не попав в сіти.

Кармелюк. Мила дорога пані! Чує моє серце вашу доброту. Дякую вам, щиро дякую і я своїм камяним загартованим серцем кохаю вас, ви дорогі для мене як та воля і правда за котрі я борюсь.

Станислава. Соколе мій, ти любиш мене-

доньку мого народа, котрий тебе не навидить і бажає твоєї смерти?

Кармелюк. Так! ви донька того ворожого для мене народу, але дух в вас другий, серце друге і за це я вас люблю і любитиму до смерти

Станислава. Ох любий Янку якаж я щаслива, найже істнує наше кохане на віки (цілуються).

Кармелюк. Будьте певні що слово Кармелюка є святе.

Станислава. Вірю тобі. Янку позволь тебе о щось запитати. Але прошу тебе дай мені щиру, правдиву відповідь, хотяйби то мало неаби як уразити моє серце.

(Надходить Явдоня і стає за деревом)

Явдоня. З нею, з панею, милуються

Кармелюк. Люба моя пані питайте, я кривить душею не вмію і коли відповім вам, то відповім правду.

Станислава. Знаю Янку, бо за це я тебе по кохала. Скажиж мені Янку, я чула що у тебе є дівчина Явдоня і що ти любиш єї, що вона все є біля тебе. Чи то правда?

Кармелюк. Правда моя дорога пані, лишень не всьо вам відомо о сім.

Станислава. Розкажи мені Янку всьо я хочу знати. Коли любиш її, скажи сміло, я не хочу бути розлучницею, вона дівчина, свобідна най буде щаслива.

Кармелюк. Явдоня є звичайна сельська дівчина, оказала мені великі прислуги, за котрі я ціню єї. Блукаючи по лісах, обминаючи людей, я привик до неї, дивлюсь на нюю як наприхильну до мене людину, але розділити мої думки, мої мрії не може по своїй не освіченості. Єї кохане є щире, але нараз хиже, дике і вдоволити мене не може, не може дати мені того почутя, котре радує душу, підіймає єї і освіжає. Так

що серце моє є цілком вільне. (Явдоня рве на собі волося)

Явдоня. Так моє кохане хиже, дике!

Станислава. Коли так то вислухай мою думку. Ти загадуєш велике, бось сам великий, але і для великих не все достижимо. Підійняти Україну, як колись це зробив Хмельницький, не можливо.

Кармелюк. Для чого?

Станислава. Для того що тогді була козаччина, була збройна сила, а зараз того нема. Не забувай того що тепер Україна і Польща під Москвою-великою сильною державою, котра не попустить такого руху, стлумить його і люто покарає тих хто піде за тобою, прольється богато крови, лишаться сироти і таким чином ти не поліпшиш, а погіршиш долю свого народу, а шляхта окріпне і ще дужче прибере всіх до своїх рук.

Кармелюк. О мила моя пані, гірку, але дійсну правду ви сказали. Щож маю діяти?

Станислава. Що? Послухай моєї ради: Особистим ворогам ти вже віддячив і досить бо звернуть на тебе увагу чинники Московські і не зносити тоді твоєї голови. Я маю досить гроший, моє житє не вдовольнює мене, мій чоловік дни і ночі проводить в пянстві з шляхтою, я повинна дивитись на се, а житє упливає. Я вироблю тобі потрібні папери і виїдемо звідсіль за границю, там купимо маєток і будемо жити в спокою. Скажиж мені чи по душі тобі моя гадка.

Кармелюк. Чи по душі? сам ще не знаю, подумаю. Гадаю що ви все зі мною зробите, коли переконаюсь що мрії мої здійснити не можу.

Станислава. Любий! так ти мені даєш надію?

Кармелюк. Не запевняю, але і не відмовляю.

Станислава. Дякую тобі, слідуй мойому со-

віту, щастя долі тобі бажаю, буду твоя на віки а ти мій.

Кармелюк. Можливо (цілує, чути свист) спішіть дорога з ліса, чати вздріли когось.

Станислава. Будь здоров. Надумайся завтра з тобою побачусь.

Кармелюк. Добре. (виходить).

Явдоня. То так Янку! моє кохане хиже, дике, а єї ніжне. Гадаєш утекти з нею, мене покинути. О ні! ні! не так буде Янку як ти гадаєш з своєю любкою. Не хитра ляшка, а приспить тебе могила сира. Не віддам тебе нікому, нікому ти мій. Не длятого я сколола свої ноги, не для того, мов та вовчиця, лісними тропами ходила, житя твоє стерегла, аби ти мене покинув-ляшці віддався... Зраджу йому, видам його і сама загину... Вернуть його, упросить аби вечером прийшов до мене, а тогді... згубити. Так! Нема мені нема тобі. Покличу. Няв! няв! Зараз прийде на сей клич, попращає свою любку в останне. Хотілам кинутись на нюю в груди ножа всадити, але вонаж питала його чи він любить мене, казала що не хоче моє щастя розривати, а він, він мій ворог, він відцурався від мене, відрікся від мого коханя як Юда від Христа.

(Входить Кармелюк.)

Кармелюк. Це ти Явдоню?

Явдоня. Я Янку, скучилась за тобою, хотілам вже бачити. Чогож ти такий сумний, чом не обіймеш мене?

Кармелюк. Якась туга ссе моє серце.

Явдоня. Кажеш Янку туга - і моє серце ссе туга. Янку прийди вечером до мене, учини мою волю, як стемніє буду очікувати тебе, повечеряєм, поговоримо, я маю дещо тобі сказати, а після підеш на ніч в Медведівський ліс.

Кармелюк. Не знаю може й прийду.

Явдоня. Не знаєш. Не вже я не заслужила в тебе на це. Янку дай слово що прийдеш.

Кармелюк. Що це тобі так забажалось аби я прийшов сьогодня.

Явдоня. Бо так чогось нудно мені, скучилась за тобою, хочу посовітуватися з тобою де в чім повечеряємо разом, може повеселішаю, та може й твоя туга розійдеться. А тим бардзій, що шлях та і не додумаєся шукати тебе у мене, бо вони є певні що ти в Балинських лісах. Прийдиж любий. Прийдеш?

Кармелюк . Ну гаразд. Прийду.

Явдоня. О соколе мій,якаж я тобі вдячна. Чекатиму тебе. Їдиж Янку звідсіль, бо чути було свист. Десь певно з чатів.

Кармелюк. Будь здорова Явдоню. Як змеркне буду у тебе. (пішов)

Явдоня. Будь здоров Янку-виглядатиму... До вечера, а вечером ти будеш мій, смерть зєдинить нас на віки. Сказавєсь Янку ляшці що моє коханє хиже, дике. Так Янку! Хиже! Дике! Мстиве! Загинеш від него і я біля тебе, а ляшці тебе не віддам! не віддам! (вибігає)

Заслона.

Д|Я ЧЕТВЕРТА.

Хата Явдоні. Явдоня сама.

Явдоня. Зараз буде кінець мойому коханю. Зраджу Янкови. Не будеш більше вельможна пані своїми біленькими ручками обіймати мого миленького, не будеш цілувати тії бистрії соколині очі, замість тебе пригорне його сира могила. Прийде з хутора шляхтичина Кондрацький, обіцялам що віддамся йому. Він убє мого Янка і сам поляже. Сьогодня смерть гулятиме в моїй хаті. А може ще пождати, може знов привернеть

ся до мене? Ні! ні! нема чого чекати, хиба для того аби мій Янко вихопився з своєю любкою з моїх рук. Будуть кохатись, в роскошах жити, а бідна Явдоня серцем умлівати, сльози проливати. Ні! Чує моє серце що Янко вже пропав для мене. Причарувала його ляшка, звела з розуму, заволоділа його серцем. Моє коханє хиже, дике а єї ніжне панське. Ох Янку! Янку! Проміняєсь мене на ляшку, але до тої заміни додаш і житє своє.

(Входить Кондрацький)

Кондрацький. Добрий вечер Явдоню. Ти сама моя зірочко? (обіймає)

Явдоня. Добрий вечер! Поки що сама, але зараз прийде Янко. Станете в повітці, біля хати, проти вікна і коли дам знак, тогді сміло через вікно стріляйте. Знак буде такий, що кину об землю миску. Колиж знаку недам, то борони вас Боже стрілити.

Кондрацький. Добре Явдоню, а будеш моєю?

Явдоня. Буду. Помщуся за зневагу над моїм коханьом і віддамся вам.

Кондрацький... | це буде правда?

Явдоня. Правда. Ось вам доказ (обіймає і цілує).

Кондрацький. Зіронько моя. Давно вже кохаю тебе. Будеш у мене паньою, убогий я, але всеж шляхтич.

Явдоня. Ідітьже, бо десь за хвилю надійде Янко. Лишень глядіть без мого знаку не важтесь стріляти. Дам знак, тогді стріляйте, тогді я буду ваша.

Кондрацький. Добре (пішов)

Явдоня. Гадаєш що люблю тебе. Дурний, дурний! За ката тебе обираю і самого смертію покараю, щоб не лишилась живою та рука, котра згубить житє славетного Кармелюка. Ще в останне вивідаю у Янка що він гадає, чи зовсім

пропав для мене і коли так, тогді дам знак і най загине. А може ще привернеться до мене. Ох ні! ні! Не таке його серце (ховає ніж коло печі) Послужиж мені товаришу сьогодня. Сьогодня у мене буде вісілля... Боже милий щож я роблю. Кармеля збираюсь згубити. А він, він! хиба не губить мене не здрадив мені, ляшку покохав. Смерть! Смерть йому за здраду!

(Входить Кармелюк.)

Кармелюк. Добрий вечер Явдоню. (сів)

Явдоня. Здоров Янку. Дякую тобі щось прийшов до мене. Повечеряємо, поговоримо (сідає коло нього) Чогож ти сумний такий! Янку! соколе мій (обіймає) Чомже не приголубиш мене? Вже не кохаєш свою Явдоню?

Кармелюк. Тяжко мені чогось на серці. Щось видно не добре станеся зо мною.

Явдоня. Не журись Янку, вернися до мене, верни мені своє кохане і зараз повеселійшаєш. Я дам тобі їсти, випєм по чарці (подає на стіл)

Кармелюк. Не така моя журба щоб єї розважити.

Явдоня. За твоє здоровля Янку, за те кохане що минулось (пє)

Кармелюк. Пий на здоровля, Що ти Явдоню все вигадуєш?

Явдоня. (наливає) Пий Янку (Кармелюк пє) Кажеш вигадую? Янку тиж лицар, тебе люблять і ненавидять тисячі людей, пощож обманюєш ту, котра своє житя за тебе на небезпеку наражала, котра так палко кохає тебе. Хибаж я незнаю причини твоєї журби. Я всьо знаю. Ляшка проклята причарувала тебе, одібрала від мене.

Кармелюк. Слухай мене Явдоню. Я щиро вдячний тобі за твої услуги для мене і за твоє добре серце, але в поступках моїх я є вільний. Та ляш-

ка нераз врятувала мене і моїх людей від смерти і теж кохає мене.

Явдоня. Ко-ха-є!

Кармелюк. Не хвилюйся, для всего є міра. Я маю свій розум і так поступаю як він мені велить Я ні від кого не залежний.

Явдоня. Так Янку, тепер я виджу що ти кохаєш другу- паню і те кохане витиснуло мене з твого серця. Остогидла я тобі. Скажиж мені щиру правду, ти любиш еї?

Кармелюк. Люблю.

Явдоня. Лю-б-и-ш ! Ляшку любиш! Явдоню забув. Поїдеш з нею за границю, мене покинеш.

Кармелюк. Що! Ти підслухала мою розмову. Кажу тобі ще раз що вона заслугує на пошану і і любов мою і може навіть поїду з нею, коли так складуться обставини. Наділив я тебе грішми і всім, що потрібне до житя; шаную тебе, але моє серце, моя воля є вільні.

Явдоня. Так кажеш Янку поїдеш з нею?

Кармелюк. Може.

Явдоня. (дико) Ні Янку! не поїдеш не побачиш більше еї. Ти мій, на віки мій (хапає миску)

Кармелюк. (встає) А це що? Гляди Явдоню, всьому є міра. Не заходь далеко.

Явдоня. Піду, піду! Розбивєсь моє серце і я бю твоє. (розбиває миску і роздаєся стріл)

Кармелюк. (схопився за стіл) Здрада! Смерть! Не збулись мої мрії. Зраднице проклята, ляхам моє житє видала. Ляшка моє житє рятувала а ти... ти... Пращай народе мій, твій оборонець і местник безславно погибає. Пращай люба пані, не куля мене убиває, але кохане твоє. Ох коби сила моя. (падає)

Явдоня. Так! так! Убив! кого? мого Янка, мого милого. Янку устань, ходім в ліс, шляхта надходить. Чуєш Янку? Чогож ти мовчиш?

(Входить Кондрацький)

Кодрацький. Що не живий?

Явдоня. А то ти! ти! убив мого Янка, мого сокола. Смерте! смерте! іди в танець. Гей музики грайте!

(хапає ніж і всаджує в груди Кондрацького, той падає)

Повалився шляхтич. Ну щож ви спите. Уставайте, музики грають, ідіть в танець. Янку! Янку! (обіймає його голову) Чуєш любий устань. (зриваєся) А! Янко вже не жиє, убили його, мого сокола. Янку! Янку! (підіймає ніж і забиваєся)

(Чути гамір; Де отаман? я чув стріл. Входять два козаки)

1 козак. Господи! се отаман! Здрада! Отамане! отамане! не жиє.

2 козак. І Явдоня забита.

1 козак. Це вона здрадила отаманови. За своє дурне коханє, згубила такого лицаря. (стає на коліна) Отамане батьку наш. Чом не встанеш, чом не крикнеш »хлопці за мною« соколе наш. Плач народе Український погиб твій оборонець і местник і не скоро вже явиться другий такий як він. Батьку! батьку отамане наш (плаче) За щож ти житє своє віддав?

Заслона.

UNIVERSITY OF TORONTO
JUL 5 1983

UNIVERSITY OF TORONTO
VELUT ARBOR ÆVO

ET

RY